

ДЪРЖАВЕН ЗРЕЛОСТЕН ИЗПИТ ПО
ФИЗИКА И АСТРОНОМИЯ

2 септември 2008 г. – Вариант 2

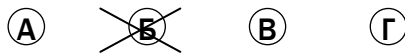
УВАЖАЕМИ ЗРЕЛОСТНИЦИ,

Тестът съдържа **50 задачи** по физика и астрономия. Задачите са **два типа**:

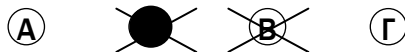
- задачи от затворен тип с четири отговора, от които само един е верен;
- задачи със свободен отговор.

Първите 40 задачи (от 1. до 40. вкл.) са от затворен тип с четири отговора (А, Б, В, Г), от които само един е верен. Верния отговор на тези задачи отбелязвайте със син цвят на химикалката в **листа за отговори**, а не върху тестовата книжка. **Листът за отговори** на задачите с избираем отговор е официален документ, който ще се проверява автоматизирано, и поради това е задължително да се попълва внимателно. За да отбележите верния отговор, зачертайте със знака буквата на съответния отговор.

Например:

Ако след това прецените, че първоначалният отговор не е верен и искате да го поправите, запълнете кръгчето с грешния отговор и зачертайте буквата на друг отговор, който приемате за верен. Например:

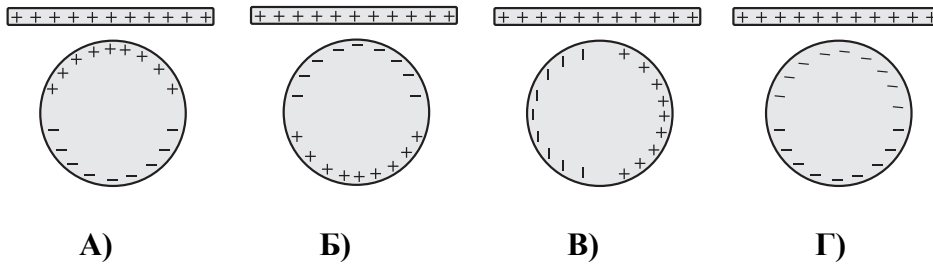
За всяка задача трябва да е отбелязан не повече от един действителен отговор. Като действителен отговор на съответната задача се приема само този, чиято буква е зачертана със знака .

Задачите от 41. до 50. вкл. са със свободен отговор. Запишете решенията на задачите в предоставения **свитък за свободните отговори** при съответния номер на задачата.

ПОЖЕЛАВАМЕ ВИ УСПЕШНА РАБОТА!

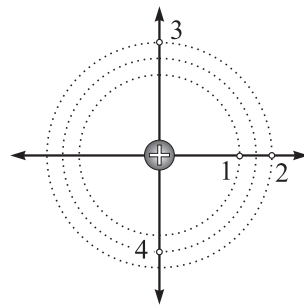
Отговорите на задачите от 1. до 40. вкл. отбелязвайте в листа за отговорите!

1. Наелектризирана с положителен заряд стъклена пръчка се доближава до електронеутрална метална сфера. На коя от фигурите е показано правилно наелектризирането на сферата по индукция?

2. На фигурата са показани силови линии на електростатичното поле на точков заряд. В кои от означените точки интензитетът на полето има еднаква големина?

- А) 1 и 2
- Б) 2 и 3
- В) 3 и 4
- Г) 4 и 2

3. Данните от таблицата показват как зависи големината на силата на взаимодействие F между два точкови заряда от разстоянието r между зарядите. Кое е пропуснатото число в таблицата?

- А) 6
- Б) 9
- В) 12
- Г) 18

Разстояние r , mm	2	4	6
Сила F , μN	36		4

4. Заредена частица се движи в електростатично поле. В точка с потенциал 2 kV частицата има потенциална енергия 6 keV. Колко е потенциалната енергия на частицата в точка с потенциал 6 kV?

- А) 2 keV
- Б) 4 keV
- В) 12 keV
- Г) 18 keV

5. Зарядът на единия електрод на плосък кондензатор е $q_1 = +40 \mu\text{C}$. Колко е зарядът q_2 на другия електрод на кондензатора?

- А) $q_2 = -40 \mu\text{C}$
- Б) $q_2 = +40 \mu\text{C}$
- В) $q_2 = +20 \mu\text{C}$
- Г) $q_2 = -20 \mu\text{C}$

6. Отношението на напреженията на два заредени кондензатора е $\frac{U_1}{U_2} = 4$. Отношението на зарядите им е $\frac{q_1}{q_2} = 2$. Колко е отношението $\frac{C_1}{C_2}$ на капацитетите на двата кондензатора?

- А) $\frac{1}{8}$
- Б) $\frac{1}{2}$
- В) 2
- Г) 8

7. Пластинка от диелектрик се поляризира, ако я поставим:

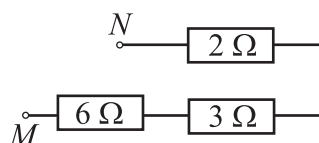
- А) между полюсите на магнит
- Б) между електродите на зареден кондензатор
- В) близо до проводник, по който тече ток
- Г) в инертен газ

8. По метален проводник тече постоянен електричен ток. Средната скорост на насочено движение на свободните електрони се нарича:

- А) моментна скорост
- Б) топлинна скорост
- В) дрейфова скорост
- Г) омова скорост

9. Колко е еквивалентното съпротивление между точките M и N ?

- А) 1Ω
- Б) 2Ω
- В) 11Ω
- Г) 18Ω

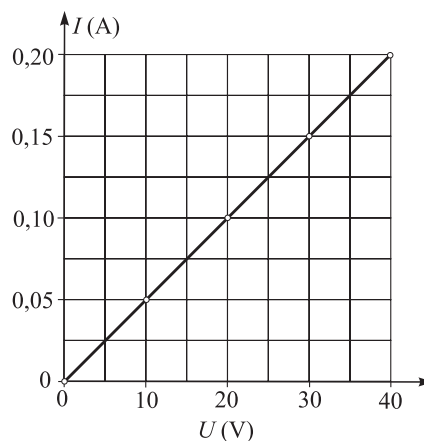

10. Специфичното съпротивление на цилиндричен проводник зависи от:

- А) дължината на проводника
- Б) напречното сечение на проводника
- В) обема на проводника
- Г) веществото, от което направен проводникът

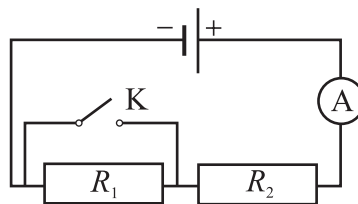
11. На графиката е показана зависимостта на тока I от напрежението U за резистор. Колко е съпротивлението на резистора?

- А) $5 \cdot 10^{-5} \Omega$
- Б) 8Ω
- В) 60Ω
- Г) 200Ω

12. Два резистора (вж. схемата) имат съпротивления R_1 и R_2 . Ако затворим ключа К, токът през амперметъра:

- А) няма да се измени
- Б) ще намалее
- В) ще нарасне
- Г) ще нарасне при $R_2 < R_1$ и ще намалее, ако $R_2 > R_1$

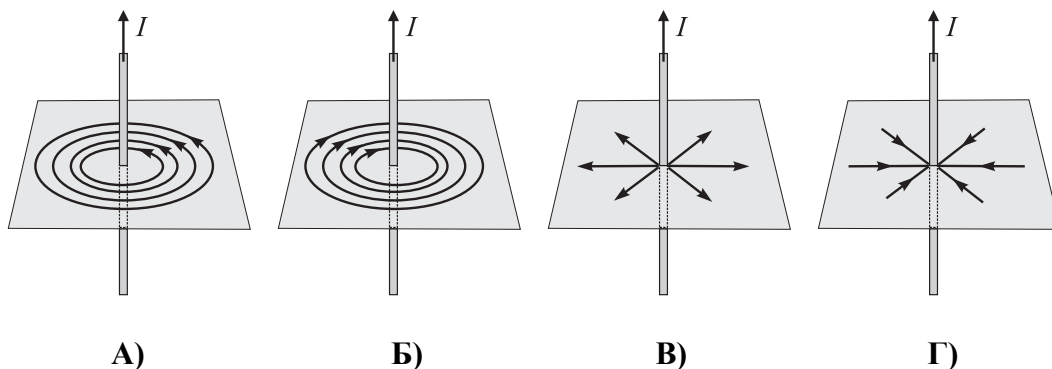
13. Когато на електрическа лампа се подаде напрежение $U = 12 \text{ V}$, през лампата протича ток $I = 3 \text{ A}$. Колко е мощността на тока P през лампата?

- А) 108 W
- Б) 48 W
- В) 36 W
- Г) 4 W

14. Кои са основните токови носители в примесен полупроводник от n -тип?

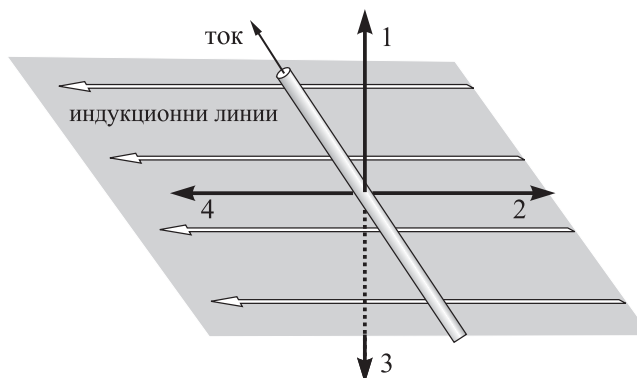
- А) електрони
- Б) отрицателни йони
- В) дупки
- Г) положителни йони

15. По дълъг праволинеен проводник тече постоянен ток I . На коя от схемите са показани правилно индукционните линии на магнитното поле на тока?

16. Праволинеен проводник, по който тече ток, е поставен перпендикулярно на индукционните линии на еднородно магнитно поле (вж. схемата). Коя от стрелките на схемата показва правилно посоката на магнитната сила, която действа на проводника?

- А) 1
- Б) 2
- В) 3
- Г) 4

17. С помощта на правилото на Ленц се определя посоката на:

- А) магнитна сила
- Б) електростатична сила
- В) електромагнитна вълна
- Г) индуциран ток

18. За изготвяне на постоянни магнити се използват:

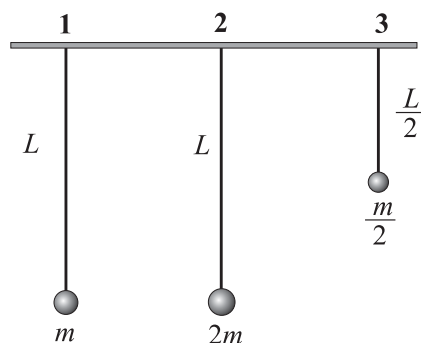
- А) диамагнитни материали с голяма плътност
- Б) парамагнитни материали с голяма здравина
- В) магнитно меки феромагнитни материали
- Г) магнитно твърди феромагнитни материали

19. Собствената честота на трептяща система е ν_0 . На системата действа периодично изменяща се външна сила с честота ν . Под действие на външната сила системата извършва принудени трептения с честота:

- А) ν_0
- Б) ν
- В) $\nu_0 + \nu$
- Г) $\nu_0 - \nu$

20. На фигурата са показани три математични махала. Означени са техните дължини и маси. Кой от махалата имат еднакви периоди на трептене?

- А) 1 и 2
- Б) 1 и 3
- В) 2 и 3
- Г) трите махала имат различни периоди

21. Звуковите вълни, които се разпространяват във въздуха, са:

- А) надлъжни механични вълни
- Б) напречни механични вълни
- В) както напречни, така и надлъжни механични вълни
- Г) напречни електромагнитни вълни

22. Източници на механични вълни са:

- А) наелектризирани тела
- Б) нагрети тела
- В) трептящи тела
- Г) постоянни електрични токове

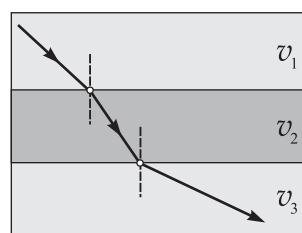
23. За изследване на коремни органи с медицински ехограф се използва отражението на:

- А) инфразвук
- Б) ултразвук
- В) микровълни
- Г) инфрачервени лъчи

24. Във вакуум могат да се разпространяват:

- А) както механични, така и електромагнитни вълни
- Б) само механични вълни
- В) само електромагнитни вълни
- Г) във вакуум не се разпространяват никакви вълни

25. На схемата е показан светлинен лъч, който преминава през три слоя от несмесващи се течности. Сравнете скоростите на светлината в трите течности.

- А) $v_1 = v_2 = v_3$
- Б) $v_1 > v_2 > v_3$
- В) $v_3 > v_1 > v_2$
- Г) $v_3 > v_2 > v_1$

26. Явлението пълно вътрешно отражение се използва за:

- А) получаване на спектър на светлината с призма
- Б) получаване на спектър на светлината с дифракционна решетка
- В) получаване на образ върху ретината на окото
- Г) пренасяне на светлинни сигнали по оптични влакна

27. Колко е скоростта на светлината в стъкло с показател на пречупване $n = 1,5$? Скоростта на светлината във вакуум е $c = 3 \cdot 10^8$ m/s.

- А) $4,5 \cdot 10^8$ m/s
- Б) $3 \cdot 10^8$ m/s
- В) $2 \cdot 10^8$ m/s
- Г) $1,5 \cdot 10^8$ m/s

28. След като премине през стъклена призма, бялата светлина се разлага – получава се спектър на светлината. Това явление се нарича:

- А) интерференция
- Б) дифракция
- В) люминесценция
- Г) дисперсия

29. Спектърът на излъчване на абсолютно черно тяло с температура T има максимум при дължина на вълната 600 nm. При каква дължина на вълната се намира максимумът в спектъра на излъчване на абсолютно черно тяло с температура $1,5T$?

- А) 900 nm
- Б) 600 nm
- В) 400 nm
- Г) 300 nm

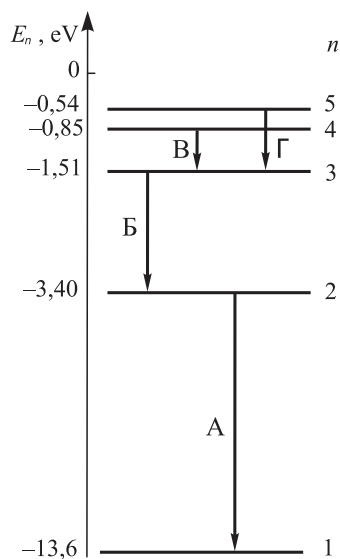
30. Фотон във вакуум с дължина на вълната λ има енергия E . Колко е енергията на фотон във вакуум с дължина на вълната 4λ ?

- А) $4E$
- Б) E
- В) $\frac{E}{2}$
- Г) $\frac{E}{4}$

31. Катодът на фотоклетка се осветява с монохроматична светлина. Максималната кинетична енергия на фотоелектроните, които се отделят от катода, **НЕ** зависи от:

- А) енергията на светлинните кванти
- Б) интензитета на светлината
- В) честотата на светлината
- Г) вида на метала, от който е направен катодът

32. Фотоните на видимата светлина имат енергия в интервала от 1,5 eV до 3 eV. На схемата със стрелки са показани електронни преходи между различни енергетични нива в атома на водорода. При кой от тези преходи атомът излъчва фотон от видимата област?

- А) А
- Б) Б
- В) В
- Г) Г

33. Атомно ядро с масов дефект Δm има енергия на връзката ΔE . Колко е енергията на връзката за ядро с масов дефект $4\Delta m$?

- А) $\frac{\Delta E}{4}$
- Б) $\frac{\Delta E}{2}$
- В) $2\Delta E$
- Г) $4\Delta E$

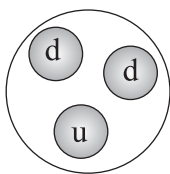
34. При електронно β -разпадане на ядрото ${}^{12}_5\text{B}$ се получава ядрото:

- А) ${}^{12}_4\text{Be}$
- Б) ${}^{13}_5\text{B}$
- В) ${}^{12}_6\text{C}$
- Г) ${}^{11}_5\text{B}$

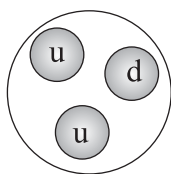
35. Върху източник на йонизиращи лъчения е поставен лист от хартия. Хартията поглъща голяма част от:

- А) алфа-лъчите
- Б) бета-лъчите
- В) гама-лъчите
- Г) рентгеновите лъчи

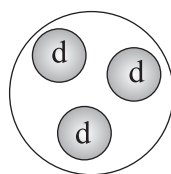
36. Електричният заряд на u-кварка е $+\frac{2}{3}e$, а d-кваркът има отрицателен електричен заряд $-\frac{1}{3}e$, където e е елементарният електричен заряд. Тези кварки изграждат протоните. Коя от схемите показва правилно строежа на протона?

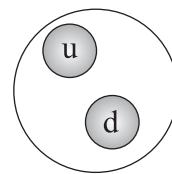
А)

Б)

В)

Г)

37. Млечният път е:

- А) неправилна галактика
- Б) елиптична галактика
- В) спирална галактика
- Г) куп от галактики

38. Звездата X завършва своята еволюция като бяло джудже, звездата Y – като неутронна звезда, а звездата Z – като черна дупка. Коя от трите звезди при своята еволюция най-дълго време е била звезда от главната последователност?

- А) X
- Б) Y
- В) Z
- Г) времето на пребиваване на трите звезди върху главната последователност е едно и също

39. Съгласно със закона на Хъбъл с по-голяма скорост се отдалечават от нас:

- А) близките галактики
- Б) далечните галактики
- В) големите галактики
- Г) малките галактики

40. Светимостта L на звездите се пресмята по формулата $L = 4\pi R^2 \sigma T^n$, където R е радиусът на звездата, а T е температурата на нейната повърхност. Степенният показател n в тази формула е равен на:

- А) $n = 1$
- Б) $n = 2$
- В) $n = 3$
- Г) $n = 4$

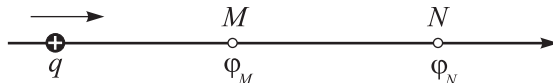
Решенията на задачите от 41. до 50 вкл. запишете на предвиденото за това място в свитъка за свободните отговори срещу съответния номер на задачата!

41. А) Начертайте схемния знак на кондензатор.

Б) Как се нарича единицата за капацитет на кондензатор?

В) При напрежение $U = 24 \text{ V}$ зарядът на кондензатор е $q = 144 \text{ }\mu\text{C}$. Колко е капацитетът C на кондензатора?

42. Частица с положителен електричен заряд $q = 2 \cdot 10^{-12} \text{ C}$ се движи по силова линия на еднородно електростатично поле (вж. схемата) и последователно преминава през точка M с потенциал $\varphi_M = 4 \cdot 10^5 \text{ V}$ и точка N с потенциал $\varphi_N = 3 \cdot 10^5 \text{ V}$.

А) Каква е посоката на електричната сила, която действа на частицата? Направете чертеж.

Б) Пресметнете електричната потенциална енергия на частицата в точките M и N .

В) Пресметнете работата на електричната сила при преминаването на частицата от точка M в точка N .

43. Имате два еднакви резистора, всеки със съпротивление $2R$, и трети резистор със съпротивление R . Колко е еквивалентното съпротивление, ако свържете трите резистора:

А) последователно;

Б) успоредно?

Начертайте схеми на двата начина на свързване на резисторите.

44. Консуматор със съпротивление R е свързан към източник с електродвижещо напрежение ε и вътрешно съпротивление r .

А) Начертайте схема на електрическата верига.

Б) Запишете формулата, по която може да се пресметне токът I във веригата.

В) Пресметнете числената стойност на тока I и на напрежението U върху консуматора, ако $\varepsilon = 9 \text{ V}$, $r = 1 \text{ }\Omega$ и $R = 5 \text{ }\Omega$.

45. Праволинеен проводник с дължина $L = 40 \text{ cm}$ е поставен в еднородно магнитно поле с индукция $B = 0,2 \text{ T}$. По проводника тече постоянен ток $I = 15 \text{ A}$. Определете големината на магнитната сила F , действаща на проводника, ако той е разположен:

А) успоредно на индукционните линии на магнитното поле;

Б) перпендикулярно на индукционните линии.

В) Нека магнитната сила, действаща на проводника, да е насочена на запад. Каква ще бъде посоката на магнитната сила, ако токът по проводника смени посоката си?

46. Върху консуматор със съпротивление $R = 25 \Omega$ е приложено променливо напрежение с амплитуда $U_{\max} = 140 \text{ V}$. Определете:

- А) ефективната стойност U на променливото напрежение;
- Б) ефективната стойност I на тока, който тече през консуматора;
- В) мощността P на променливия ток през консуматора.

Приемете $\sqrt{2} = 1,4$.

47. А) Какво представлява математичното махало? Направете чертеж.

Б) Запишете формулата за периода на математично махало.

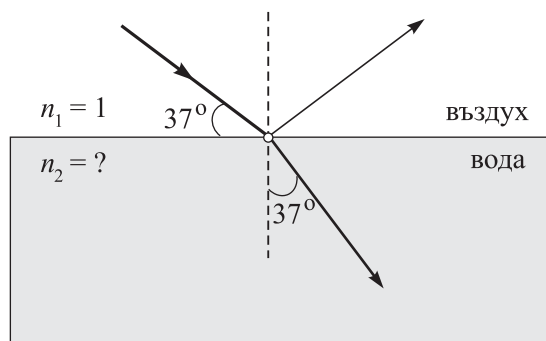
В) Математично махало с дължина L има период T , когато се намира върху земната повърхност. При каква дължина L_1 махалото ще има същия период T на повърхността на планета, където ускорението на свободно падане е $g_1 = 2g$ (g е земното ускорение)?

48. Светлинен лъч се пречупва и отразява от границата въздух–вода. Като използвате данните от фигурата, определете:

А) ъгъла на падане α , ъгъла на отражение α_1 и ъгъла на пречупване β ;

Б) показателя на пречупване n_2 на водата.

($\sin 37^\circ = 0,6$, $\sin 53^\circ = 0,8$)

49. Отделителната работа за катода на фотоклетка е $A_e = 1,9 \text{ eV}$. Катодът се облъчва последователно със снопове от монохроматична светлина с енергия на фотоните $E_1 = 1,4 \text{ eV}$, $E_2 = 2,2 \text{ eV}$ и $E_3 = 2,8 \text{ eV}$.

А) Кой от трите снопа ще предизвикат фотоефект? Обяснете.

Б) Определете максималните кинетични енергии на фотоелектроните в случаите, когато се наблюдава фотоефект.

В) В кой от трите случая трябва да се приложи най-голямо спиращо напрежение, за да стане фототокът равен на нула?

50. Астрономи изследват неизвестен космически обект, който излъчва гама-лъчи (фотони с голяма енергия). Те регистрират два вида фотони:

1. фотони с честота $\nu_1 = 1.10^{26} \text{ Hz}$; 2. фотони с дължина на вълната $\lambda_2 = 6.10^{-18} \text{ m}$.

А) Определете енергиите E_1 и E_2 (в джаули) на двата вида фотони.

Б) Определете отношението E_1/E_2 .

Константата на Планк е $h = 6,6.10^{-34} \text{ J}\cdot\text{s}$, скоростта на светлината във вакуум е $c = 3.10^8 \text{ m/s}$.